

RAQAMLI TEXNOLOGIYANING BOSHQARUV HISOBIGA TA'SIRI

Samarqand Iqtisodiyot va Servis Instituti

Rahbar **Djumayeva.G**

Bajardi **Mansuriyon Farzuna**

Qosimova Mohina

Annotatsiya

Ushbu maqola “Raqamli texnologiyaning boshqaruv hisobiga ta’siri” mavzusiga bag‘ishlangan bo‘lib, zamonaviy korxona va tashkilotlarda raqamli texnologiyalarning moliyaviy va boshqaruv hisobi tizimlaridagi o‘rni, ahamiyati va samaradorligini tahlil qiladi. Boshqaruv hisobi — korxona faoliyatini rejalashtirish, nazorat qilish va strategik qarorlar qabul qilish jarayonida muhim vosita bo‘lib, raqamli texnologiyalar bu jarayonlarni sezilarli darajada optimallashtiradi.

Maqolada raqamli texnologiyalarning boshqaruv hisobida qo‘llanilishi, xususan, elektron jadval dasturlari, ERP (Enterprise Resource Planning) tizimlari, bulutli hisob-kitob xizmatlari va sun‘iy intellektga asoslangan analitik vositalar orqali moliyaviy axborotlarni tezkor, ishonchli va aniq shaklda shakllantirish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya jarayonida yuzaga keladigan xavf-xatarlar va ularni boshqarish usullari tahlil qilinadi.

Maqolada S.N. Toshnazarovning korxona moliyaviy hisob va boshqaruv hisobi metodologiyasiga oid ilmiy ishlari asos qilib olingan. Muallifning fikriga ko‘ra, raqamli texnologiyalar yordamida korxona resurslaridan samarali foydalanish, xarajatlarni boshqarish va foydalilikni oshirish, shuningdek, moliyaviy hisobotlarni tez va aniq tayyorlash imkoniyati mavjud.

Foydalanilgan so‘zlar

Boshqaruv hisobi, moliyaviy hisobot, raqamli texnologiya, ERP tizimi, bulutli hisob-kitob, sun‘iy intellekt, analitik vosita, resurslarni boshqarish, xarajatlarni boshqarish, foydalilik, ichki nazorat, strategik qarorlar.

Kirish

Boshqaruv hisobi korxona moliyaviy faoliyatini samarali boshqarish va strategik qarorlar qabul qilish jarayonida ajralmas vosita hisoblanadi. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida raqamli texnologiyalar joriy etilishi boshqaruv hisobining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Raqamli transformatsiya, xususan, moliyaviy va operatsion jarayonlarni avtomatlashtirish, resurslarni optimal taqsimlash va tezkor moliyaviy hisobotlarni tayyorlash imkonini beradi.

S.N. Toshnazarovning ilmiy ishlarida ta’kidlanishicha, raqamli texnologiyalarning boshqaruv hisobiga integratsiyasi korxona faoliyatini tahlil qilish, xarajatlarni optimallashtirish va foydalilikni oshirish jarayonlarini sezilarli darajada takomillashtiradi. Bunda ERP tizimlari, bulutli hisob-kitob xizmatlari, sun’iy intellektga asoslangan analitik vositalar va elektron jadval dasturlari muhim ahamiyat kasb etadi.

Maqolada raqamli texnologiyalarni boshqaruv hisobiga joriy qilishning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat: tezkor ma’lumotlarni qayta ishlash, xatoliklarni kamaytirish, moliyaviy va operatsion qarorlarni samarali qabul qilish, strategik rejalashtirishni takomillashtirish va korxona ichki nazoratini kuchaytirish. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalardan foydalanish uchun kadrlar malakasi va zamonaviy IT infratuzilmasining mavjudligi muhim ahamiyatga ega.

Maqola korxona faoliyatining turli jihatlarini — xarajatlarni boshqarish, resurslarni taqsimlash, foydalilik tahlili, moliyaviy hisobotlar va ichki nazorat — raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalashgan holda tahlil qiladi. Shu orqali korxona boshqaruvchilari va buxgalterlar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kirish qismida maqolada tahlil qilinadigan asosiy masalalar aniqlanadi: raqamli texnologiyalarning boshqaruv hisobidagi roli, ularning joriy etilishi jarayonidagi imkoniyatlar va xavf-xatarlar, shuningdek, korxona ichki nazoratini takomillashtirishdagi samaradorligi. Ushbu masalalarni o’rganish orqali korxona rahbarlari va buxgalterlar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqish maqsad qilinadi.

Shuningdek, kirish qismida raqamli texnologiyalarning jahon va mahalliy amaliyotdagi tajribalari, ularning samaradorligini oshirish usullari, shuningdek, kadrlar malakasi va zamonaviy IT infratuzilmasining mavjudligi muhimligi ko’rsatib o’tiladi.

Asosiy qism

Boshqaruv hisobi zamonaviy korxona faoliyatining asosiy vositalaridan biri bo'lib, u rahbariyatga moliyaviy va operatsion jarayonlarni tahlil qilish, rejalashtirish va samarali qarorlar qabul qilish imkonini beradi. S.N. Toshnazarovning tadqiqotlariga ko'ra, boshqaruv hisobining samaradorligi korxona faoliyatini optimallashtirish, resurslardan to'g'ri foydalanish va xarajatlarni nazorat qilish orqali oshiriladi. Raqamli texnologiyalarni joriy qilish esa boshqaruv hisobi tizimini yangi bosqichga olib chiqadi, chunki ular ma'lumotlarni tezkor va aniq shakllantirish, xatoliklarni kamaytirish va strategik qarorlarni qo'llab-quvvatlash imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalar, xususan ERP tizimlari, bulutli hisob-kitob xizmatlari, elektron jadval dasturlari va sun'iy intellektga asoslangan analitik vositalar boshqaruv hisobining barcha jarayonlarini avtomatlashtirishga yordam beradi. Bu esa korxona rahbariyatiga moliyaviy ma'lumotlarni real vaqt rejimida olish, xarajatlarni monitoring qilish va resurslardan optimal foydalanish imkonini yaratadi. Toshnazarov ta'kidlaganidek, raqamli tizimlar yordamida korxona ichki nazorati ham sezilarli darajada kuchayadi, chunki har bir operatsiya tizimga qayd etilib, audit va tekshiruv jarayonlari tezkor amalga oshiriladi. Shu bilan birga, MHXS talablari asosida moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda raqamli texnologiyalar muhim rol o'ynaydi, chunki ular moliyaviy axborotlarni standartlarga muvofiq tez va aniq tayyorlash imkonini beradi.

Xarajatlarni boshqarish va resurslardan samarali foydalanish masalalari raqamli texnologiyalar yordamida sezilarli darajada takomillashtiriladi. ERP tizimlari orqali bo'limlar o'rtasidagi resurslar va xarajatlar integratsiyalashgan holda boshqariladi, bu esa isrof va ortiqcha xarajatlarni kamaytiradi. Sun'iy intellekt va analitik vositalar yordamida korxona rahbariyati xarajatlar prognozini yaratib, foydalilik tahlilini amalga oshiradi va strategik qarorlarni qabul qiladi. Toshnazarovning fikricha, raqamli texnologiyalarni joriy etish xarajatlarni boshqarish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashning samarali usuli hisoblanadi.

Moliyaviy hisobotlar korxona faoliyati to'g'risida aniq va to'liq axborot beradi. Raqamli tizimlar yordamida moliyaviy hisobotlarni avtomatlashtirilgan tarzda shakllantirish mumkin bo'ladi, bu esa inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklarni

kamaytiradi. MHXS talablari asosida tayyorlangan hisobotlar korxona ichki va tashqi foydalanuvchilari uchun ishonchli ma'lumot manbai bo'lib xizmat qiladi. Toshnazarovning tadqiqotlariga ko'ra, bu jarayon rahbariyatga qarorlarni tezkor qabul qilish, foydalilikni oshirish va resurslarni optimal boshqarish imkonini beradi.

Ichki nazoratning raqamli texnologiyalar yordamida takomillashtirilishi korxona faoliyatining shaffofligini oshiradi va risklarni kamaytiradi. Raqamli tizimlar har bir operatsiyani qayd etadi, audit jarayonini avtomatlashtiradi va moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi. Toshnazarovning fikricha, ichki nazoratning samaradorligi, ayniqsa, MHXS talablari asosida moliyaviy hisobotlarni shakllantirish bilan birga rivojlanadi. Shu sababli, korxonalar raqamli tizimlar joriy etishda puxta rejalashtirish, kadrlarni tayyorlash va zamonaviy IT infratuzilmani yaratishga alohida e'tibor berishi lozim.

Boshqaruv hisobi jarayonida raqamli texnologiyalar nafaqat moliyaviy, balki strategik qarorlarni qabul qilish jarayonida ham muhim rol o'ynaydi. ERP tizimlari va sun'iy intellekt yordamida korxona rahbariyati turli bo'limlar faoliyatini tahlil qiladi, foydalilik va samaradorlikni baholaydi, resurslardan optimal foydalanishni ta'minlaydi. Shu bilan birga, MHXS talablari asosida tayyorlangan hisobotlar korxona rahbariyati uchun aniq va ishonchli ma'lumot manbai bo'lib xizmat qiladi.

Raqamli transformatsiya jarayonida yuzaga keladigan muammolar ham mavjud. Kadrlar malakasining yetarli emasligi, IT infratuzilmaning eskirganligi va ma'lumotlar xavfsizligi masalalari raqamli tizimlarni joriy etishda asosiy qiyinchiliklar sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli, Toshnazarovning fikriga ko'ra, korxonalar raqamli texnologiyalarni joriy qilishda puxta rejalashtirish, kadrlarni tayyorlash va xavfsizlik choralarini ko'rishlari zarur.

Amaliy jihatdan, raqamli texnologiyalarni boshqaruv hisobiga integratsiyalashgan holda qo'llash korxona samaradorligini oshirishga, xarajatlarni kamaytirishga, resurslardan optimal foydalanishga va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. ERP tizimlari, bulutli hisob-kitob xizmatlari, sun'iy intellekt va elektron jadval dasturlari yordamida moliyaviy va operatsion jarayonlar avtomatlashtiriladi, foydalilik va samaradorlik tahlili amalga oshiriladi, ichki nazorat kuchayadi. Shu bilan birga, MHXS

talablari asosida moliyaviy hisobotlar tayyorlanadi va rahbariyatga aniq, ishonchli va tezkor axborot taqdim etiladi.

Raqamli texnologiyalar boshqaruv hisobi jarayonlarini zamonaviy talablar darajasiga olib chiqadi. S.N. Toshnazarovning fikrlariga ko'ra, korxona rahbariyati raqamli tizimlarni samarali qo'llash orqali resurslardan optimal foydalanish, xarajatlarni nazorat qilish, foydalilikni oshirish va strategik qarorlarni asosli qabul qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu bilan birga, MHXS talablari asosida moliyaviy hisobotlar tayyorlash orqali korxona faoliyati shaffof va barqaror bo'ladi. Raqamli texnologiyalarni boshqaruv hisobiga integratsiyalashgan holda qo'llash zamonaviy korxonalar uchun samaradorlik, rentabellik va moliyaviy barqarorlikni oshirishning asosiy vositasidir.

Xulosa

Raqamli texnologiyalar boshqaruv hisobiga integratsiyalashgan korxonalarda moliyaviy va operatsion jarayonlarni sezilarli darajada takomillashtiradi. S.N. Toshnazarovning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, ERP tizimlari, bulutli hisob-kitob xizmatlari, sun'iy intellekt va elektron jadval dasturlari yordamida moliyaviy axborotlarni tez va aniq shakllantirish, xarajatlarni optimallashtirish va resurslardan samarali foydalanish mumkin.

Biroq, raqamli texnologiyalarni joriy etishda kadrlar malakasi, IT infratuzilma va ma'lumotlar xavfsizligi masalalari muhim ahamiyatga ega. Shu sababli korxonalar transformatsiya jarayonini puxta rejalashtirishi, xodimlarni tayyorlashi va zamonaviy texnologiyalarni samarali integratsiya qilishi kerak.

Umumiy xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalarning boshqaruv hisobida qo'llanilishi korxona moliyaviy barqarorligini oshirish, resurslardan optimal foydalanish va strategik qarorlar qabul qilish jarayonlarini sezilarli darajada takomillashtiradi. Bu esa zamonaviy raqobat sharoitida korxona samaradorligini va rentabelligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Toshnazarov S.N. Buxgalteriya hisobi va boshqaruv hisobi metodologiyasi. Samarqand: Samarqand Iqtisodiyot va Servis Instituti, 2020. – 320 b.

2. Toshnazarov S.N. Korxona moliyaviy hisobi va boshqaruv hisobi tizimlari. Samarqand: Samarqand Iqtisodiyot va Servis Instituti, 2018. – 280 b.
3. Toshpulatov A., Abdurahmonov R. Moliyaviy boshqaruv va raqamli texnologiyalar. Toshkent: Iqtisodiyot va moliya nashriyoti, 2019. – 250 b.
4. Karimov F. Buxgalteriya hisobi va ERP tizimlari. Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 300 b.
5. Davletov S., Tursunov J. Raqamli transformatsiya va korxona samaradorligi. Samarqand: Samarqand Iqtisodiyot va Servis Instituti, 2022. – 270 b.
6. International Federation of Accountants (IFAC). Digital Technology in Management Accounting. New York, 2020.